

ZEMTURIS

LATGALES NOVADA NEDĒLAS LAIKRAKSTS

Nr. 11 (56)

1996. GADA 29. MARTS

CENA 5 SANTĪMI

IZVĒLE STARP POZITĪVĀM VĒRTĪBĀM

«... Kristīgās reliģijas principi ir izturējuši gadsimtiem ilgu pārbaudi un ar to apliecinājuši savu vērtību. Viens no tādiem pamatprincipiem kristīgajā reliģijā un morālē ir skaidri novilkta robeža starp pozitīvo un negatīvo, starp labo un ļauno. Dieva paušļos tas izteikts ar kategorisku pavēli «Tev būs» (to darīt vai nedarīt) vai arī «Tev nebūs». Likumdošanā nedrīkst ignorēt šo šķirtni starp pozitīvo un negatīvo, aizbildinoties

ar slikti saprastu brīvības jēdzienu.

Brīvība, kādu aizstāv likums, ir izvēle tikai starp pozitīvām vērtībām, ļaunumam jābūt ārpus likuma. Ignorējot šo šķirtni, cilvēki viegli kļūst par patērētājiem, kas dzīvo pēc principa «vairāk un gardāk». Rezultātā nauda kļūst par galveno mērķi.»

Šos vārdus pirms diviem gadiem — 1994. gada 15. augustā — Aglonas Dievmātes svētkos teica Rīgas Metropolijas arhibīskaps metropolīts Viņa Ekselence Jānis Pujāts. Mūsu katoļu cienījamajam viesīganam šī gada 29. martā, tas ir šodien, paliek 45 gadi kopš ie»svētišanas par priesteri. Jānis Pujāts dzimis 1930. gadā Lielajos Pujātos pie skaistā Pujātu ezera.

Sveicam VE metropolitu J.

Pujātu viņa darba lielajā jubilejā!

1890. (pēc šo goda «Tavu zemes kalendara» — 1891) goda 26. martā Preiļu pogosta Dēļupē dzimis laikroksta «Latgolas Vārds» pirmais redaktors Odums Turkopuļš. Šis izdevums bija Latgolas Kristieģus zemnieku savienības oficiozs, iznōce nu 1919. goda 31. jūļa līdz 1940. goda 10. augustam. Sōkumā drukōja jū Reigā, pēc tam kaidu laiku Rēzeknē un beidzūt atkon Reigā.

Latgaļu volūdā izdūti 26 dažādi kalendari, nu kurim ilgōku myužu pīdzeivōjis «Tavu zemes kalendars», un

32 dažādas avīzes, storp kurom vysilgōkais myužs bija tīši «Latgolas Vōrdam», kurs pastōvēja 21 godu.

Eduards KOZLOVSKIS, juniors, Rēzeknē

Ignata Lomanovska (Rēzekne) fotoreprodukcijis

SAEIMAS DEPUTĀTU LATGALES GRUPAS SĒDE

1996. GADA 12. MARTĀ

Sēdē piedalījās deputāti R. Dilba, A. Gorbunovs, R. Jurdzs, J. Kušnere, A. Naglis, P. Tabūns, A. Rugāte. Uzaicināti — īpašo uzdevumu ministrs E. Jūrkāns, kultūras ministrs O. Spārītis, Kultūras ministrijas skolu centra direktors J. Keičs, Kultūras ministrijas novadu kultūras koordinatore, vecākā referente A. Jansone, Krāslavas pilsētas domes priekšsēdētājs J. Tračums un Krāslavas rajona padomes priekšsēdētājs G. Upenieks, kurš neieradās.

* Pēc E. Jūrkāna kunga vizītes bija radusies cerība beidzot vienoties pēc būtības par Krāslavas mūzikas skolas statusu un tās pārvietošanas iespējām, jo uz izvietoto skolas ēkā pretendē pilsētas dome. Taču šāda vienošanās Krāslavā tomēr panākta netika. To apliecina pilsētas dome J. Tračuma kunga personā, neizrādot īpašu atbalstu Kultūras ministrijas komisijas atzinumam, ka skolas pārvietošana līdzvērtīga skolas darbības izbeigšanai. Pašvaldību lietu ministra priekšlikums — izvietot pilsētas domi citās pašvaldības pārziņā esošās telpās — arī tika apšaubīts no pilsētas vadītāja puses ar jau iepriekš sagatavotu dokumentu (domes brīdinājumu), kurā teikts, ka, ja netiks piešķirta nauda domē nepieciešamo telpu remontam Ls 250000, tad mūzikas skolu tik un tā izliks ārā no pašreizējām telpām, lai tur savu prezentācijas funkciju pilnā mērā varētu veikt dome atbilstoši likumā «Par pašvaldībām» paredzētajām tiesībām.

Deputātus gan vairāk interesēja, kāpēc pašvaldība savas intereses grib kārtot uz skolas rēķina. Skola taču arī pieder pašvaldībai. Skolai piemērotu telpu jautājumu atrisināja rajona pašvaldība pirms 5 gadiem, bet pilsētas pašvaldība savas problēmas 5 gadus nav risinājusi. Mūzikas skolā mācās 270 bērni (arī no 7 rajona pagastiem, ne tikai no Krāslavas pilsētas), tāpēc jo pārsteidzošāks

bija J. Tračuma kunga apgalvojums, ka: «Mums ir pārāk skaista mūzikas skola, kas varbūt neatbilst visa rajona attīstības iespējām». Tas, ka skola ir būtiska visas Latgales kultūrpolitikas sastāvdaļa, ka tā veic reģionālas mācību iestādes funkcijas valstī, izrādās, ir lieka nasta Krāslavas pilsētas

vadībai. Tāpēc vietā bija deputātu atgādinājums, ka tēriņi skolas uzturēšanai ir nevis domes, bet gan nodokļu maksātāju nauda, par ko viņiem ir pilnas tiesības likumā «Par pašvaldībām» noteiktā kārtībā saņemt izglītības nodrošinājumu. Pašvaldību lietu ministrs tomēr uzstāja, ka skolas atrašanās vietu

mainīt nedrīkst, bet domes izvietotāšanai ir iespējami arī citi varianti. Risinājuma virzību nolemts atkārtoti skatīt jūnija sākumā, sekot J. Tračuma kunga paustajai atziņai: «Labi, ka beidzot šis jautājums tiek risināts koleģiāli un solidi»...

* Deputāts A. Naglis apņēmas sagatavot jautājumu par Sacimā iesniegto Latgales novada pašvaldību, garīdzniecības un intelīģences aicinājumu apturēt alkoholisma postu valstī.

* Deputāti pieņēma zināšanai Izglītības un zinātnes ministrijas apstiprināto līdzekļu sadali pašvaldību mācību iestādēm «Latgales programmas» ietvaros — Ls 122086. (Pielikumā).

* Nākamo sēdi nolemts sasaukt 26. martā un pēc R. Jurdža ierosinājuma uzaicināt vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministru M. Gaili jautājumā par investīcijām Latgales reģionā 1996. gadā.

A. RUGĀTE, deputātu grupas koordinatore

«ZEMTURIS» STARP LIELAJIEM

Sasparojos un «iebruķu» pilsētas bibliotēkā. Nekas nenotika — pieņēma. Tagad «Zemturis» iespraucās starp lielajiem brāļiem uz mazā lasītāju galdiņa. Tā kā somā bija vēl daži eksemplāri, devos uz 1. vidusskolu — tur daudz brīvāks un nesalīdzināmi ērtāk, vairāki galdi ar mikstiem atzveltnes krāsliem. Lasītavas pārzīne «Zemturī» pieņēma kā vecu paziņu, šai pazīstami A. Rancāns un P. Gleizdāns, un avīze ātri «pierakstījās» uz viena galdiņa. Atlika vēl viens eksemplārs, ar to devos uz Malnavu. Ceļš, par brīnumu, pavisam labs, sniegs tikai gar malām. Arī Malnavā mūs pieņēma bez vizitkartēm un uzticības solījumiem.

A. PROBOKS Kārsavā

LATGALES PROGRAMMAS ĪSTENOŠANA IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒS

Nr.	Pilsēta, rajons p. k. izglītības iestāde	Atbildīgā persona par tīmes izpildi	Iedalītā summa (Ls)
1.	Balvu rajons	A. Voika	
	1. 1. Briēžu ciema pamatskolas piebūve		9000
	1. 2. Stacijas pamatskolas pārseguma siju nomaiņai		10000
			Kopā 19000 Ls
2.	Daugavpils rajons Medumu vidusskolai	I. Bulaša	3500
			Kopā 3500 Ls
3.	Jēkabpils rajons Vīpes pamatskolas sporta zāles piebūves remontam	Ž. Bērziņa	5000
			Kopā 5000 Ls
4.	Krāslavas rajons Skuķu sākumskolas remontam Asūnes pamatskolas remontam	S. Leikučs	10000 23586
			Kopā 33586 Ls
5.	Ludzas rajons Klašu ar latviešu mācību valodu atvēršanai: Zilupes vidusskolā Rundēnu vidusskolā Briģu pamatskolā Cīrmās pamatskolā	A. Sergējeva	1000 1000 1000 1000
			Kopā 4000 Ls
6.	Preiļu rajons Rožupes pamatskolas jumta seguma remontam	A. Zagorskis	20000
			Kopā 20000 Ls
7.	Rēzeknes rajons Sakstagaļa pamatskolas piebūves pabeigšanai Makašānu amatu vidusskolas internāta ēkai	L. Žukovska	14000 3000
			Kopā 17000 Ls
8.	Rēzeknes pilsēta Logopēdīskās internātskolas remontam	M. Mickāne	20000
			Kopā 20000 Ls
			Pavisam kopā 122086 Ls

Pamats: 05. 03. 1996. Izglītības un zinātnes ministrijas rīkojums Nr. 84 05. 03. 1996. Latgales programmas budžeta līdzekļu sadales komisijas sēdes lēmums Izglītības un zinātņu ministrijas valsts sekretāra palīdze, komisijas priekšsēdētāja I. VĀRNA

25. MARTS — KOMUNISTISKĀ TERORA UPURU PIEMIŅAS DIENA

FOMA MOROZOVS

GENOCĪDS PRET TAUTU

1947. gadā iestājās Daugavpils skolotāju institūta Fizikas un matemātikas fakultātē. Te darbojās pretkomunistiska pagrīdes organizācija «Latvijas patriotu apvienība», kurai biju piederīgs vēl kā Daugavpils II vidusskolas pēdējās klases skolnieks.

Viens no galvenajiem LPA uzdevumiem bija neļaut nodzist tautas ticībai, ka Latvijas brīvības un neatkarības ideja joprojām dzīva, ka Lačplēsis joprojām cinās, tikai tagad — pret sarkano bruņinieku. Organizācijā bija stingra konspirācija: zināju tikai savas grupas biedrus Jakovu Morozovu (grupas vecāko) un Juriju Sevastjanovu (klases biedru). Mūsu grupa J. Morozova vadībā jau bija sagatavojusi visu sarkanbaltsarkanā karoga pacelšanai (ar minu aizsprostu) virs Skrudalienas kalna. Tas bija nolikts uz 1947. gada 18. novembri, taču oktobra vidū sākās studentu aresti Daugavpilī, Rēzeknē, Dagdā. Organizāciju, tajā skaitā arī savu māti, bija nodevis viens no LPA biedriem — Gerasimovs, kuram, kā leģionāram, bija uzticēts darbs štābā.

Nezinādams, ka jau sākušies aresti, gāju meklēt pazudušo J. Morozovu un pats iekritu «peļu lamatās» organizācijas vadītāja P. Dauskā dzīvoklī. Mani pratināja «s prīstrastījiem» veselu diennakti, neatzinos. Pateicoties stingrai konspirācijai un tam, ka mani personiski nepazina Gerasimovs, pret mani nebija pierādījumu un arestēts netiku.

Arestētos tiesāja iekšlietu karaspēka tribunāls, gandrīz visiem piespriežot augstāko soda mēru, ko nomaiņāja ar 25 gadiem GULAGa nometnēs (t. sk. arī Gerasimova māti). Likteņa sods, kā stāsta, piemēklējis arī pašu Gerasimovu, kam pēc «grēksūdzes» pašam sātam — VDM nodaļas priekšniekam Daugavpilī Moisejevam — bija Turpinājums 4. lpp.

REDKOLĒGIJA: Valija Berkina – Jēkabpils, Jānis Elksnis – Latgales Kultūras centra izdevniecība, Pēteris Gleizdāns – Rēzekne, Jānis Kokins – Daugavpils, Anita Petkune – Krāslava, Antons Rancāns – Preiļi, Antons Slišāns – Balvi, Viktors Trojanovskis – Ludza, Pēteris Zeile – Rīga, Jānis Žugovs – Rīga, ārzemju biroja vadītājs – Alberts Spoģis – Minsterē.

KĀDS LIKTENIS NOLEMTS SKOLAI

Ar Iekšlietu Ministrijas atļauju no 18. dec. 1925. g.
zam № 281567.

Zidojumu vākšanas Liste № 145.

Aglonas ģimnāzijas ākas ceļšanai par labu.

Daugavpils apriņķa priekšnieks: *[Paraksts]*
Aglonas ģimnāzijas buvies komitejas priekšsēdētājs: *[Paraksts]*
Sekretārs: *[Paraksts]*

№ 6699/25. 1926. g. 10. janvārī

№	Vārds un uzvārds	ZUMA	Paroksts
---	------------------	------	----------

Šajā, 145. ziedoju vākšanas listē, ierakstīti savākie 2001 lati un 88 santīmi. Tajā skaitā uzrādītais 4. kvīts saņēmējs ziedojis 218 latus, vairāk par diviem simtiem ziedojuši 21., 22., 24., 26., 27., 30., 31., 33., 34., 35., 40., 51., 53., 54., 58., 59., 71., 76., 82., 84., 85., 324., 328., 329. un 402. kvītes saņēmējs. Liels ir tādu ziedotāju saraksts, kuri Aglonas ģimnāzijas ceļšanai nav zēlojuši no simta līdz diviem simtiem latu, netrūkst arī pavisam nelielu — līdz desmit latiem — iemaksu. Vārdu sakot, cik kurš varēja un spēja.

Kāda cita kopija stāsta par loteriju, kas bijusi sarīkota sakarā ar šo celtniecību un kurā parotās biļetes devušas kopā 7462 latus un 85 santīmus ienākuma. Šajā pat

sarakstā uzrādīts, ka Juško ziedojis 40, bet beznickungs Tumāns — 400 latus. Kopā no Preiļu, Bērzu, Rēzeknes, Livānu, Balvu, Sv. Franciska, Aglonas, Rogovkas, Dricānu, Viļānu, Rēzeknes un Krāslavas baznīcu ziedojumiem iegūti 837 lati un 11 santīmi, no sarīkojumiem un to laikā savāktajiem ziedojumiem — 359 lati un 32 santīmi. 1316 lati un 43 santīmi iegūti no gatera, ķieģeļiem un zirga. Kopā abos šajos plašajos sarakstos uzrādīti 12417 lati un 59 santīmi.

Tas tomēr bija daudz par maz skolas celtniecībai, tālab Aglonas ģimnāzijas buves komiteja, kuru vadīja N. Rancāns, Izglītības ministrijai lūdza pabalstu 180000 latu apmērā (sk. fotoreprodukciju).

AGLONAS ĢIMNĀZIJAS
BUVES KOMITEJA.

2. septembra 1926. g.
№ 54.

Aglonā, p. Kapu, Daug. apr.

Lūgums
Pateicoties Izglītības ministrijai laipnāi pretimnākšanai šogad ties izvesti Aglonas ģimnāzijas ākas klasu korpusa būvniecības darbi un sagatavoti visi materiāli priekš izbūves darbiem. Pabeidzot skolēnu skaitam ģimnāzijā radās nepieciešamība nākotnē gadā būvēt vingrošanas un aktu zāles korpusu un nobūvēt klasu korpusa izbūves darbus, kas radīs iedevumus savi par 220.000.—

Būvniecībai šo zemu savākt nav iespējams, tāpēc laipni lūdzim Izglītības ministriju parādīt savā budžetā minēto darbu veikšanai pabalstu 220.000.— apmērā.

Priekšsēdētājs *[Paraksts]*
Sekretārs *[Paraksts]*

TĀ REIZ BIJA

1936. gads, Aglonā jau pastāvēja piecklasīgā ģimnāzija, tajā mācījās jaunekļi no visas Latgales, arī citiem Latvijas rajoniem. Šajā gadā bija pirmais piecgadīgās ģimnāzijas izlaidums, skolu beidza 26 absolventi — no Pieniņiem, Preiļiem, Aglonas, Liksnas, Andrupenes, Rīgas, Kalupes, Feimaņiem, Bikavas, Alšvargas, Bērenes, Augškalnes, Vārkavas, Eversmuižas, Vonogiem un Naurāniem, kā arī trīs pārstāvji no vecticībnieku kopienām. Starp šī

izlaiduma absolventiem bija preiļietis Francis Biuškāns, kurš vēlāk kļuva Jersikas pamatskolas direktors, neklātienē beidza LU Vēstures fakultāti, strādāja vairākās skolās kā skolotājs; Jānis Grebežs no Liksnas pagasta, kurš LU studēja medicīnu un strādāja emigrācijā; silajānietis Antons Lepers, kurš studēja LU Teoloģijas fakultātē, strādāja par skolotāju; Kazimirs Ručs no Vārkavas beidza LU Teoloģijas fakultāti un tika ordinēts par priesteri, strādāja ārzemēs, paaugstināts par monsignoru un prelātu; prāvesta dzīves ceļu izvēlējās arī Pēteris Vaivods no Vonogiem.

IESKATS STATŪTOS

Izglītības ministra E. Ziemeļa kunga 1926. gada 16. decembra apstiprinātajos ģimnāzijas statūtos, kurus parakstījis arī kūrījas kanclers, teikts, ka Aglonas ģimnāzija ir privāta vīriešu vidusskola, kuras programma līdzīga valsts ģimnāzijai, tā par savu darbības mērķi uzskata dot jaunekļiem vispārēju vidējo izglītību, kā arī reliģisku un tautisku audzināšanu, sastāv no 4 visusskolas klasēm, kurām var būt arī paralēlas, vajadzības gadījumā var avērt 2 sagatavošanas klases. Ģimnāziju ierīko Rīgas arhidiecēzes kūrīja ar saviem līdzekļiem, ģimnāzija var saņemt arī valdības pabalstus. Visās klasēs mācības notiek latviešu valodā, katras klases mācību kurss ir viens skolas gads, audzēkņus uzņem jūnijā un augustā pēc pārbaudījuma izturēšanas vai uz citu pilntiesīgu mācību iestāžu liecību pamata. Pārbaudījumi jāiztur reliģijā un latviešu valodā, uzņem Latvijas izglītības iestādēm likumos noteiktajā vecumā, ceturtais klases skolēni pēc pilna kursa apgūšanas un pārbaudījumu nokārtošanas gatavības apliecības saņem uz vispārēju noteikumu pamata.

Skolai ir savs zīmogs un ģimnāzijas izkārtne, skolotājus algo pēc Izglītības ministrijas apstiprinātām normām, pieņem un atbrīvo no darba Rīgas arhidiecēzes kūrīja saziņā ar skolu virsvaldi. Pedagoģiskā un skolas padome darbojas uz vispārēju noteikumu pamata. Skolas likvidācija notiek uz attiecīgu noteikumu pamata, arhivs šādā gadījumā nododams Izglītības ministrijai un mācību līdzekļi — Rīgas arhidiecēzes kūrījai kā skolas priekšniecībai.

Ar ministra roku izdarīti labojumi: svītrotā piebilde par tautisku audzināšanu «uz katoļu ticības pamatiem» un «ir tiesības saņemt» valdības pabalstus vietā uzrakstīts «var saņemt».

SKOLAI — EZERA SALAS

Izglītības ministra un departamenta direktora parakstītajā iesniegumā Zemkopības departamenta zemes vērtēšanas daļai 1931. gada 7. maijā teikts: «Izglītības ministrija pagodinās paziņot, ka Aglonas ģimnāzijai piešķirts objekts nostiprināms uz Izglītības ministrijas vārda un ka izpirkšanas līgumu sastādot Ciriša ezera salu ieguvējs būtu apzīmējams šādi: Izglītības ministrija Aglonas ģimnāzijas vajadzībām.

Pielikumā tam bija Centrālās zemes ierīcības komisijas akts.

LABOJUMI NOTEIKUMOS

1930. gada 5. aprīlī direktora A. Broka parakstītajā iesniegumā Izglītības ministrijai un vidusskolu direkcijai lasām: «Līdz ar šo pagodināties iesniegt izvilkumu no Aglonas ģimnāzijas pedagogu padomes 1929. gada 16. decembra sēdes protokola, reglamentu Aglonas ģimnāzijas skolēniem un Aglonas ģimnāzijas internāta noteikumus, kurus laipni lūdzam apstiprināt». Uz šī dokumenta dotajā rezolūcijā teikts: «Piesūtītos noteikumus par internātu un skolnieku uzvešanas un uzraudzību skolā un ārpusskolas apstipronu ar piezīmi, ka reglamentā svītrojama 2. pantā «katoļiskā», 12. pantā «kreiso», 17. pants jāizsaka citādi noteikums par cepures rokā turēšanu, 22. p. iesniegt 2 fotogrāfijas nav obligatoriski pieprasāmas, tāpat prāvesta atsauksme par tukumību. Noteikumi par izziņu: Dieva galdu un sv. Misu attiecināmi tikai uz katoļticīgajiem audzēkņiem». Paraksts.

NO KURIENES UN KAM LĪDZEKĻI

Aglonas ģimnāzijas budžeta realizēšanas pārskats par 1938./39. saimn. gadu.

Aglonas ģimnāzija 1938./39. māc. gadā bija 11 klases

Mēnešklašu skaits x 12 132 klases

Aglonas ģimnāzijā 1938. g. 20. septembrī bija 275 skoln.

IENĀKUMI

1. Mācību nauda	(Ls 120) Ls 32220,00
2. Iestāšanās nauda	(Ls 4) Ls 324,00
3. Pabalsti: a) valdības pabalsts	Ls 79546,00
b) Rīgas Arhidiecēzes Kūrījas pabalsts	Ls 10286,85
4. Izrikojumi	Ls 141,05
5. Ziedojumi	Ls 100,00
Kopā ienākumi	Ls 122617,90

IZDEVUMI

Algas skolas darbiniekiem

1. Direktoram par 12 mēnešiem	Ls 6234,72
2. Inspektoram par 12 mēnešiem	Ls 4694,88
3. Darbvedim par 12 mēnešiem	Ls 720,00
4. Skolotājiem:	
1. reliģijas un ētikas skolotājam par 7 mēnešiem	Ls 1374,80
2. reliģijas un ētikas skolotājam par 12 mēnešiem	Ls 2412,00
3. reliģijas un ētikas skolotājam par 4 mēnešiem	Ls 375,76
4. reliģijas un ētikas skolotājam par 4 mēnešiem	Ls 788,00
5. reliģijas un ētikas skolotājam par 7 mēnešiem	Ls 1343,37
1. latviešu valodas skolotājam par 12 mēnešiem	Ls 3108,00
2. latviešu valodas skolotājam par 12 mēnešiem	Ls 1980,00
1. latīņu valodas skolotājam par 6 mēnešiem	Ls 990,00
2. latīņu valodas skolotājam par 12 mēnešiem	Ls 1980,00
3. latīņu un grieķu val. skolotājam par 4 mēnešiem	Ls 724,00
1. jauno valodu skolotājam par 12 mēnešiem	Ls 2460,00
2. jauno valodu skolotājam par 12 mēnešiem	Ls 2101,80
3. jauno valodu skolotājam par 12 mēnešiem	Ls 1858,37
1. matemātikas skolotājam par 12 mēnešiem	Ls 31,08,00
2. matemātikas skolotājam par 12 mēnešiem	Ls 2412,00
3. matemātikas un fizikas skolotājam par 12 mēnešiem	Ls 3108,00
dabas zinību skolotājam par 12 mēnešiem	Ls 1980,00
vēstures skolotājam par 12 mēnešiem	Ls 1980,00
zīmēšanas un māksl. vēst. skolotājam par 12 mēnešiem	Ls 2412,00
vingrošanas un militārās mācības skolotājam par 12 mēnešiem	Ls 2177,20
dziedāšanas un mūzikas skolotājam par 12 mēnešiem	Ls 2079,36

Kopā Ls 52402,26

5. Skolas ārstam	Ls 176,90
6. Skolas apkalpotājiem	Ls 3404,30
7. Ģimenes piemaksas	Ls 776,32

Kopā algas Ls 56759,78

Blakus pienākumi

1. Bibliotēkaram	Ls 360,00
2. Pedagogu konferences sekretāram	Ls 72,00
3. Iztrūkstošo skolotāju vietniekiem	Ls —
4. Klašu audzinātājiem	Ls 3688,84
5. Par rakstu darbu labošanu	Ls 1824,00
6. Klavieru un vijoles spēles vingrošanas stundas	Ls 322,00
Kopā blakus pienāk.	Ls 6266,84

Piemaksas

1. Slimo kasei	Ls 1651,19
2. Slimo kases dalībnieku ārstēšanai	Ls —
3. Skolotāju pensiju kasē	Ls 2396,64
Kopā piemaksas	Ls 4047,83
Kopā algas, blakus pienākumi un piemaksas	Ls 67074,45

Pārvaldes izdevumi.

1. Ceļa izdevumi	Ls 569,08
2. Citi pārvaldes izdevumi	
a) kancelejas izdevumi	Ls 357,03
b) sakaru izdevumi	Ls 473,08
c) sludinājumi	Ls 87,00
Kopā	Ls 1486,19

Saimniecības izdevumi

1. Apkurināšana	Ls 5464,95
2. Apgaismošana	Ls 5130,97
3. Aptīrīšana	Ls 101,00
4. Ūdens apgādāšana	Ls —
5. Apdrošināšana	Ls 122,31
6. Nodokļi	Ls 128,80
7. Telpu remonts	Ls 354,60
8. Ģimnāzijas ēkas būve	Ls 24774,40
9. Kūdras purva meliorācija	Ls 4261,75
Kopā saimniecības izdevumi	Ls 40338,78

Inventara jauniegādāšanās

1. Kancelejas inventārs	Ls —
2. Mēbeles	Ls —
3. Bibliotēka	Ls 715,00
4. Mācības inventārs	Ls 312,14
5. Sanitārie piederumi	Ls 6,70
Kopā inven. jauniegād.	Ls 1033,84
Mācību materiāls	Ls 45,82

Pabalsti skolniekiem.

1. Atsvabināšanai no mācības naudas	Ls 7270,00
2. Pabalsti trūcīgiem skolniekiem	Ls 2372,00
3. Stipendijas Ls —	
Kopā pabalsti	Ls 9642,00
Iztrūkums no 1937./38. saimniecības gada	Ls 16712,34
Kopā izdevumi	Ls 136333,42
Iztrūkums	Ls 13715,52.

IZRAKSTS NO RAJONA TIESAS SPRIDUMA

1993. gada 15. novembrī atklātā tiesas sēdē izskatīts Aglonas bazilikas draudzes pieteikums par īpašuma pārņemšanas tiesību apstiprināšanu. Pārbaudot lietas materiālus, tiesa konstatē:

līdz 1940. gada jūlijam Aglonā darbojas Romas katoļu draudze,

PAGASTA VALDE NEPIEKRĪT

1994. gada 19. aprīlis. Aglonas pagasta valde noklausījās tās priekšsēdētāja V. Jonāna informāciju par pagasta valdei iesniegtajiem īpašuma tiesības pierādošajiem dokumentiem, dekānu A. Aglonietī, kurš lūdz atjaunot tiesības uz visiem īpašumiem Aglonā, Jaunaglonā un Bērzgalē, Izglītības ministrijas pārstāvi un Aglonas internātgimnāzijas direktoru A. Puzo, kurš iepazīstināja ar saviem argumentiem par šo skolu un tās perspektīvu, Valsts vēstures arhīva dokumentiem šajā lietā un tādējādi atklājās pretrunīgi fakti. Bazilikai nav pierādoša dokumenta, ka pēc uzcelšanas 1929. gadā gimnāzija nodota arhidiecēzes kūrījas īpašumā. To pašu apstiprināja arī rajona padomes priekšsēdētājs I. Muzikants un skolu valdes pārstāvis A.

... UN KRASI MAINA NOSTĀJU

1994. gada 14. jūlija pagasta valde jaunā sastāvā, pamatojoties uz Aglonas bazilikas draudzes 1994. gada 28. jūnija pieprasījumu, Latvijas Valsts vēstures arhīva 1994. gada 23. marta izziņu Nr. 6/05 JP—15375 «Par ēku piederību» un 1993. gada 29. novembra izziņu «Par nekustamā īpašuma piederību» — izrakstu no Izglītības tautas komisāra 1940. gada 20. septembra pavēles Nr. 170 par Aglonas internātgimnāzijas kustamā un nekustamā īpašuma nodošanu valsts lietošanā, izziņu par Aglonas internātgimnāzijas ēku, būvju un inventāra bilances vērtību uz 1944. gada 1. jūniju, 1954. gadā 4. oktobrī sastādītā defektu akta kopiju nolemj: atjaunot Aglonas bazilikas draudzei tiesības uz Aglonas internātgimnāziju (kustamo un nekustamo īpašumu) Preiļu rajona Aglonā A.

BAZILIKA SPER PTERSOLUS

1995. gada 14. septembrī Latvijas Republikas ministru prezidentam viņa ekselencei Mārim Gaiļam kungam Aglonas dekāns monsinjors A. Aglonietis raksta:

«Sakarā ar īpašuma tiesību atjaunošanu un nostiprināšanu Zemesgrāmatā Aglonas bazilikas draudzei uz Aglonas patreizejo internātgimnāziju A. Broka ielā 6 un pamatojoties uz katoļu baznīcas apņēmību atjaunot Aglonas katoļu internātgimnāziju, kā arī ņemot vērā to, ka Izglītības un zinātnes ministrija ignorē likuma «Par īpašuma atdošanu reliģiskajām organizācijām» prasības lūdzam Ministru Kabineta apstiprināt zemāk izteiktos priekšlikumus par Aglonas katoļu internātgimnāzijas atjaunošanu, pieņemot atbilstošu valdības dokumentu.

Priekšlikumi:
Ministru Kabineta pieņem lēmumu uzdot Izglītības ministrijai līdz 1995. gada 20. oktobrim parakstīt Zemesgrāmatā nostiprināto Aglonas bazilikai piederošā īpašuma nodošanas un pieņemšanas aktu, pārējo Aglonas internātgimnāzijas bilancē uz 1995. gada 15. septembrī esošo kustamo īpašumu (mācību saimniecisko bāzi) līdz 1995. gada 20. oktobrim nodot Aglonas bazilikas bilancē; saglabāt

Aglonas klosteris, latviešu katoļu izglītības biedrība, Aglonas katoļu vīriešu un Jaunaglonas katoļu sievietes gimnāzija, kurām visām piederēja savi īpašumi. Pēc 1940. gada ar vietējo TDP un to izpildkomiteju lēmumiem tie atsavināti. Sakarā ar LR likumu «Par īpašuma atdošanu reliģiskām organizācijām» šādas tiesības ir arī Aglonas bazilikas draudzei.

Tiesa nosprieda: Aglonas bazilikas draudzei apstiprināt kā īpašuma tiesību pārņemotāju Aglonas Romas katoļu draudzei, Aglonas klosterim, Latviešu katoļu izglītības biedrībai, Aglonas katoļu vīriešu gimnāzijai, Jaunaglonas katoļu sievietes gimnāzijai un Rīgas arhidiecēzes kūrījas objektiem, kas atrodas Aglonas dekanāta teritorijā. 1996. gada 6. februārī Aglonas draudze griezusies tiesā ar iesniegumu atsaukt savu pieteikumu par īpašuma tiesību pārņemotājam fakta konstatēšanu, jo Aglonas bazilikas draudze ir saņēmusi arhīva dokumentus, kas apliecina katoļu baznīcas īpašumus pieteikumā tiesai norādītajām reliģiskajām organizācijām un to objektiem, tāpēc īpašuma tiesību fakta konstatēšana ar tiesas spriedumu nepieciešamo īpašuma dokumentu trūkuma dēļ vairāk nav nepieciešama. Tiesa līdz ar to nolēma izbeigt tiesvedību šajā civillietā par īpašuma tiesību pārņemotājam fakta konstatēšanu.

Zagorskis, kuri izteica domu par īpašuma atgriešanas attiecībā uz Aglonas internātgimnāziju neiespējamību, jo nav nepieciešamo dokumentu.

Aglonas pagasta valde nolēma: atjaunot īpašuma tiesības Aglonas Romas katoļu draudzei uz Jaunaglonas sievietes gimnāziju, uz Kameņecas HES, Aglonas baznīcu, Aglonas dominikāņu klosteri, Aglonas ūdenszīrnāvām, ēkām Kameņecā (Jaunaglonā) ar numuriem 16, 17, 18, 25, 27, 28, 29, 30, 35, 36, 37, 38, 39, Bērzgales Romas katoļu draudzei — uz baznīcu, prāvesta dzīvojamā māju, ēģelnieka māju, kūti, klēti, 2 šķūņiem. Atteikt īpašuma tiesību atjaunošanu uz Aglonas internātgimnāziju.

Broka ielā 6 atbilstoši Latvijas Valsts vēstures arhīva izziņām par īpašuma tiesību piederību un tā atsavināšanu 1940. gadā — gimnāzijas ēka un divas piebūves, pagrabs, pārejas gaitenis, internāta ēka un pagrabs, virtuves korpuss, noliktava un pagrabs, garāža, sūkņu stacija, katlu māja ar noliktavu, šķūnis, siltumnīca, kūts, pieci šķūņi, traktoru un kombainu garāža, pirts un veļas mazgātava ar piebūvi, šķūnis, pusapberts pagrabs, metinātava, dzīvojamā ēka ar veikalu, dzīvojamā māja ar piebūvi, tualeti, šķūnis, elektrosadales apakšstacija, šķūnis un ūdenstornis. Otrajā punktā šajā lēmumā par spēku zaudējušu tiek uzskatīts 1994. gada 19. aprīļa 19. lēmuma 3. punkts, ar kuru tika noraidītas bazilikas pretenzijas uz internātgimnāziju un tās īpašumiem.

budžeta finansējumu pašreizējā līmenī Aglonas internātgimnāzijas saimnieciski administratīvajām vajadzībām, kuras sākot ar 1995. gada 21. oktobrī veiks Aglonas bazilika; līdz 1995. gada 20. septembrim Aglonas internātgimnāzijas direktoram brīdināt tehnisko personālu par atbrīvošanu; noslēgt ar Aglonas baziliku telpu ires līgumu mācību procesa nodrošināšanai Aglonas internātgimnāzijai 1995./96. mācību gadā; Aglonas internātgimnāzijai piederošo dzīvojamo fondu nodot pagasta pašvaldībai, atbrīvojot no irniekiem gimnāzijas telpas.

Atbalstīt Aglonas katoļu internātgimnāzijas atjaunošanu, šajā nolūkā uzdot Izglītības un zinātnes ministrijai palīdzēt Aglonas bazilikai sagatavot nepieciešamos dokumentus Aglonas katoļu internātgimnāzijas atvēršanai 1996. gada 1. septembrī; nodrošināt valsts budžeta finansējumu Aglonas katoļu internātgimnāzijas mācību un uzturēšanas izdevumiem proporcionāli laicīgo priekšmetu īpatsvaram mācību programmā; optimizēt valsts un pašvaldību mācību iestāžu shēmu Aglonas pagasta teritorijā.

1995. gada 14. septembrī šim dokumentam piekrišanu dod Rīgas arhidiecēzes metropolīts J. Pujāts.

PIETEIKUMS TIESĀ ATSAUKTS

Aglonas bazilikas draudze 1993. gada 13. novembrī Preiļu rajona tiesā griezusies ar pieteikumu apliecināt Aglonas bazilikas draudzi kā īpašuma tiesību pārņemotāju Aglonas Romas katoļu draudzes Aglonas klosterim, Latviešu katoļu biedrībai, Aglonas katoļu vīriešu gimnāzijai, Jaunaglonas katoļu sievietes gimnāzijai un Rīgas arhidiecēzes kūrījas objektiem, kas atrodas Aglonas dekanāta teritorijā. 1996. gada 6. februārī Aglonas draudze griezusies tiesā ar iesniegumu atsaukt savu pieteikumu par īpašuma tiesību pārņemotājam fakta konstatēšanu, jo Aglonas bazilikas draudze ir saņēmusi arhīva dokumentus, kas apliecina katoļu baznīcas īpašumus pieteikumā tiesai norādītajām reliģiskajām organizācijām un to objektiem, tāpēc īpašuma tiesību fakta konstatēšana ar tiesas spriedumu nepieciešamo īpašuma dokumentu trūkuma dēļ vairāk nav nepieciešama. Tiesa līdz ar to nolēma izbeigt tiesvedību šajā civillietā par īpašuma tiesību pārņemotājam fakta konstatēšanu.

VIENOŠANĀS

Apstiprinājuši LR Ministru prezidents Māris Gaiļis un Romas katoļu baznīcas arhibīskaps metropolīts Jānis Pujāts un šī vienošanās saucas: «Izglītības un zinātnes ministrijas un Aglonas bazilikas vienošanās par sadarbību Aglonas internātgimnāzijas pārveidošanā par Aglonas katoļu internātgimnāziju. Rīgā, 1995. gada 21. septembrī».

Teksts:
«Ievērojot kopīgo mērķi — atjaunot Aglonas katoļu internātgimnāziju, kura garantētu garīgi padziļinātas vidējās izglītības iespējas Lātgales novada jauniešiem, un izveidot Aglonas pagasta skolu tīklu, kas nodrošinātu izglītības iespējas visiem Aglonas pagasta bērniem, kā arī nepieciešamo aprūpi bāreņiem — Izglītības ministrija (turpmāk tekstā «Ministrija») un Aglonas bazilika (turpmāk tekstā «Bazilika») vienojas par sekojošo:

1. Ministrija līdz 1995. gada 20. oktobrim nodod bazilikai visu Zemesgrāmatā uz Aglonas draudzes bazilikas vārda nostiprināto nekustamo īpašumu. 2. Bazilika garantē, ka tā 1995./96. mācību gada laikā neliks šķēršļus Aglonas internātgimnāzijas mācību darbam, saglabājot pašreizējo audzēkņu un pedagogu sastāvu. 3. Ministrija un Bazilika noslēdz sadarbības līgumu par Aglonas internātgimnāzijas apsaimniekošanu 1995./96. mācību gadā un līdz 1995. gada 20. oktobrim Ministrija nodod Aglonas internātgimnāzijas kustamo īpašumu Bazilikas lietošanā, bet Bazilika saimnieciski nodrošina Aglonas internātgimnāzijas mācību procesu. Valsts 1995./96. mācību gadā nodrošina Aglonas internātgimnāzijas finansējumu un valsts dotācijas pašreizējā līmenī. 4. Ministrija un Bazilika līdz 1995. gada 1. decembrim izstrādā un noslēdz līgumu par kārtību, kādā līdz 1996. gada 1. jūlijam Aglonas internātgimnāzija tiek pārveidota par Aglonas katoļu internātgimnāziju. 5. Ministrija un Bazilika apliecina, ka, Bazilikai garantējot visu vidējās izglītības standartu ieviešanu, Aglonas katoļu internātgimnāzijas jāsāņem finansējums un valsts dotācijas tās uzturēšanas izdevumu un skolotāju algu segšanai proporcionāli valsts mācību programmu īpatsvaram šīs gimnāzijas mācību plānā. 6. Ministrija sniedz palīdzību Bazilikai Aglonas katoļu internātgimnāzijas atjaunošanai nepieciešamās dokumentācijas sagatavošanā, savlaicīgi izstrādā un pieņem vai izsniedz Ministru kabinetam šīs vienošanās 4. un 5. punktā minēto mērķu realizācijai nepieciešamo tiesību aktu projektus.

Parakstījuši izglītības un zinātnes ministrs Jānis Gaigals, Aglonas bazilikas dekāns monsinjors Andrejs Aglonietis.

PAGASTA VALDE NO JAUNA PĀRSKATA LĒMUMU

1995. gada 25. oktobrī Aglonas pagasta valde nolēma atcelt 1994. gada 14. jūlija lēmumu par īpašuma tiesību atjaunošanu Aglonas bazilikai, uz kura pamata izdarīts ieraksts Zemesgrāmatā sakarā ar to, ka šis lēmums nesaskan ar Aglonas pagasta padomes sēdes protokolus Nr. 4. Ar balsu vairākumu: par — 6, pret — nav, atturas — 3, pagasta padome nolemj:

1. Atzīt par spēkā neesošu un atcelt Aglonas pagasta 1994. gada 14. jūlija lēmumu Nr. 11. §11 «Par īpašuma

tiesību atjaunošanu Aglonas bazilikas draudzei (Aglonas bazilikas draudze — Aglonas gimnāzija)», jo tas nebija akceptēts padomes sēdē;

2. Atzīt par spēkā neesošu Aglonas pagasta 1994. gada 14. jūnija lēmumu, protokols Nr. 4. 11.§.1. «Par īpašuma tiesību atjaunošanu bazilikai (Aglonas bazilika — Aglonas gimnāzija);

3. Iesniegt prasību tiesā par uz Aglonas bazilikas draudzes vārda Zemesgrāmatā nelikumīgi iereģistrētu nekustamā īpašuma atsavināšanu.

BAZILIKA OTRREIZ ATSAUC PIETEIKUMU

1996. gada 6. februārī Aglonas bazilikas dekāns monsinjors A. Aglonietis no jauna griežas Preiļu tiesā ar iesniegumu par pieteikumu par juridiska fakta konstatēšanu atsaukšanu. Viņš raksta: «Aglonas draudze atsauca savu pieteikumu civillietā Nr. 2 — 565/2 1993. par īpašuma tiesību pārņemotājam fakta konstatēšanu uz Rīgas arhidiecēzes kūrījai pirms 1940. gada piederošo īpašumu Aglonas dekanāta teritorijā un lūdz minēto civillietu izbeigt sakarā ar to, ka uz šo dienu ir zuduši Latvijas Civilprocesa kodeksa 250. pantā norādītie noteikumi šā juridiskā fakta konstatēšanai:

1994. gada 13. janvārī Saeima pieņēmusi grozījumus likumā «Par īpašuma atdošanu reliģiskajām

organizācijām», ar kuriem paplašināta un precizēta ārpus tiesas kārtība īpašuma tiesību atjaunošanai reliģiskajām organizācijām uz to īpašumā bijušajiem objektiem;

laika periodā no pirmās tiesas sēdes 1993. gada 15. novembrī Aglonas bazilikas draudze ir saņēmusi arhīva dokumentus un Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas Reliģijas lietu nodaļas izdotos dokumentus, kas apliecina katoļu baznīcas īpašuma tiesības uz pieteikumā tiesai norādītajām reliģiskajām organizācijām un to izveidotajiem objektiem, un tāpēc īpašumtiesību fakta konstatēšana ar tiesas spriedumu nepieciešamo dokumentu trūkuma dēļ vairs nav nepieciešama.»

ARĪ PAGASTA PADOME VĒLREIZ ATCEĻ SAVU LĒMUMU

1996. gada 15. februārī Aglonas pagasta padome, izskatījusi Aglonas internātgimnāzijas 1996. gada 12. februāra iesniegumu, kurā tā lūdz atcelt Aglonas pagasta padomes 1994. gada 14. jūlija lēmumu Nr. 11 §1 un Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu palātas 1996. gada 12. janvāra lēmumu, ar kuru tā atcēlusi Preiļu rajona tiesas 1993. gada 15. novembra lēmumu par Aglonas bazilikas draudzes kā Aglonas Romas katoļu draudzes Aglonas klostera, Latviešu katoļu izglītības biedrības, Aglonas katoļu vīriešu gimnāzijas, Jaunaglonas katoļu sievietes gimnāzijas īpašuma tiesību pārņemotājam atzīšanu nolēma: atcelt Aglonas pagasta 1994. gada 14. jūlija lēmumu Nr. 11 §1 «Par īpašuma tiesību atjaunošanu bazilikai (Aglonas RK bazilika — Aglonas gimnāzija) un uz šī lēmuma pamata izdoto denacionalizācijas apliecību Nr. 1 no

1994. gada 14. jūlija.

Vēstulē Aglonas bazilikas dekānam monsinjoram A. Aglonietim un Aglonas internātgimnāzijas direktoram D. Vanagam 1996. gada 26. februārī Aglonas pagasta padomes priekšsēdētājs A. Bēķis raksta: «Ar šī gada 19. februāra vēstuli Nr. 107/18 Aglonas pagasta padome ir griezusies ar lūgumu Aglonas bazilikas vadībai steidzīgi iesniegt papildus materiālus, kas liecinātu par Aglonas bazilikas pārņemotājam tiesībām uz Aglonas klostera, Aglonas vīriešu un sievietes gimnāziju, Latvijas katoļu izglītības biedrības īpašumiem.

Ņemot vērā to, ka papildus materiāli nav ienākuši no Aglonas bazilikas puses, Aglonas pagasta padomes 1996. gada 15. februāra lēmums Nr. 12 (protokols Nr. 3) ir stājies spēkā ar tā pieņemšanas dienu un ārkārtas sēdē šajā jautājumā netiek sasaukta.»

TIESU DARBI TURPINĀSIES

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta priekšsēdētāja I. Septera, tiesnešu V. Čirules un S. Lodziņas sastāvā, piedaloties prokuroram A. Pličem 1996. gada 12. janvārī izskatīja LR AT priekšsēdētāja vietnieka protestu sakarā ar Preiļu rajona tiesas 1993. gada 15. novembra spriedumu sakarā ar Aglonas bazilikas draudzes pieteikumu. Protestā norādīts, ka, izskatot lietu, tiesa nav pieaicinājusi ieinteresētās personas — pagasta padomi un citas organizācijas, kas lieto pieteikumā norādītos objektus. Nav norādīts, vai visi pieteikumā norādītie objekti bija reģistrēti līdz 1940. gadam kā reliģiskas organizācijas, lietā nav pierādījumu par pieteikumā norādīto objektu piederību Aglonas bazilikai.

Civillietu tiesu palāta atzīst, ka tiesas spriedums atceļams un lieta nosūtāma izskatīšanai jaunā sastāvā šādu apsvērumu dēļ:

— tiesai jānoskaidro, kuras fiziskās un juridiskās personas ieinteresētas šīs lietas izspriešanā un jāizsaka uz tiesas

sēdi. No sūdzības, ko iesniegusi Aglonas internātgimnāzija, redzams, ka tā ir ieinteresēta un neatzīst Aglonas bazilikas prasības un patreiz aizņemto objektu, apstrīd Rīgas Metropolijas kūrījas 1993. gada 11. novembrī iesniegto izziņu attiecībā uz Aglonas katoļu vīriešu internātgimnāziju, norādot, ka tā bijusi Aglonas internātgimnāzija, nebija reliģiska organizācija, bet gan Izglītības ministrijas sistēmā iekļauta skola, tādēļ Aglonas bazilika nevar pretendēt uz šīs organizācijas īpašuma pārņemšanu.

Izskatot lietu atkārtoti, tiesai, ņemot vērā iesniegtos papildmateriālus, jāpārbauda un jānovērtē norādītie apstākļi un, atbilstoši iegūtajiem pierādījumiem, jātaisā likumīgs un pamatots spriedums.

Vadoties no Latvijas CPK 336. p. 2. punkta, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta nolēma Preiļu rajona tiesas 1993. gada 15. novembra spriedumu atcelt un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

TĒLNIEKA LIKTENIS

PĒTERIS GLEIZDĀNS

Mūsu gadsimta sākumā, 1904. gadā, divas dienas pirms Jāņiem (22. jūnijā) Ludzā, Rēzeknes ielā 15, dzelzceļnieka Vikentija un Kristīnes Tomašicku jaunajā ģimenē saules gaismu ieraudzīja viņu pirmais dēls, nākošais tēlnieks Leons. Bez viņa vēl auga brālis Valentīns, māsa Marija un Bronislava.

Tēlnieka bērnība kontrastu pārpilna. Vecāki vairākas reizes mainīja dzīvesvietu. Leona Vienpadsmitajā dzīves gadā (1915) ienāca patēvs, Daugavpils bankas darbinieks Pēteris Leons un vēlāk pusbrāļi Pēteris un Mihails. Savās atmiņās, izvērtējot bērnības iespāidus, L. Tomašickis augstu novērtē vecmāmiņas Māras uzpurēšanos un gādību. Leonam mākslas pasauli atklāja tajā laikā Ludzā dzīvojošie un praktizējošie mākslinieki — zīmētāja un akvareliste gleznotāja Jura Soikāna vecmāmiņa Anna Tabuleviča, poļu izcelsmes ainavists Znamerovskis, profesionālais krievu gleznotājs emigrants Mikirovs. Sevišķi jāizdalā lieliskais zīmētājs un gleznotājs Aļeksejs Gudelis-Gudļevskis, kurš, Leonam mācoties Ludzā ģimnāzijā, nostiprināja pirmās iemaņas zīmēšanā un perspektīvā. Pēterburgā izglītotais skolotājs Jāņa saviem ģimnāzistiem pašu rīkotiem pasākumiem veidot reklāmplakātus, skatuves dekorācijas un galvenais — neskopojās ar uzslavām.

A. Gudeļa-Gudļevska ievadīts tēlotājas mākslas noslēpumos, L. Tomašickis 1926. gadā iestājās Latvijas Mākslas akadēmijā, Konstantīna Rončevska tēlniecības meistardarbnīcā. Studiju gados L. Tomašickis tomēr pārgāja uz figurālās tēlniecības meistardarbnīcu un 1935. gadā gleznoja diplomgleznu «Latgale».

No mākslinieka Leona Tomašicka darba mūža, kuram vienā pusē stāv nacionālā nabadzība, bet otrā — nacionālā gara bagātība un pretī mirdz ceļš uz Eiropas mākslu, jāizdalā veiksmē Latvijas brīvvalsts laikā. Latgales latviešu dzimtas saknēs uzkrātā bagātība atbalsojās jauniesā, studenta spēcīgajā iztēlē ne kā svētdienīgs miers, bet kā stīga, griba, kas ietekmē personības attīstību, tās likteni.

Trīsdesmitajos gados Ludzā pilsētas valdes un katoļu draudzes vadības izsludinātā 750 gadu jubilejas pieminekļa projektu konkursā saņēma pirmo godalgu. Piemineklis iecerēts kā vienfigūras monumentāla kompozīcija, jaunavas tēls veidots betona plastikā, tēlainā gaismēnas izteiksmē.

1934. gada vasarā atklāta un iesvētīta L. Tomašicka veidotā Jaunava Marija — Marijas zemes (Terra Mariannae) valdniece arī šodien sveic un aicina svētcēlniekus ieiet Ludzā katoļu atjaunotajā dievnamā. Tajā pašā gadā pēc Latgales atbrīvošanas pieminekļa celšanas konkursa noteikumu publicēšanas laikrakstā «Latgolas Vārds» (27. jūnijā), Latvijas profesionālie mākslinieki N. Rambaks no Lielvārdes, K. Jansons no Cēsīm, J. Briedis, A. Zvirbulis, L. Tomašickis un vēl daudzi citi uzsāka intensīvus radošus pieminekļa ideju un risinājumu meklējumus. Jau pieminekļa celšanas komitejas oktobra sēdē tika izvērtēti, divās kārtās, savlaicīgi ienākušie 22 projekti, plus ārpus konkursa iesūtītie K. Jansona projekti. Cienītā un prominētā žūrija: bīskaps J. Rancāns (priekšsēdētājs), V. Rubulis, F. Kemps, tēlnieki K. Rončevskis, K. Zāle, P. Strods, J. Roskošs, A. Švirks, F. Kozul-Kaža, N. Skangals un P. Zadvinskis pirmo godalgu — 500 latus piešķīra projektam «Mōras zeme».

Aploksnē atvēšana pavēstīja, ka 1934. gadā izsludinātā Latgales atbrīvošanas pieminekļa konkursā starp talantīgiem tēlniekiem uzvarējis Mākslas Akadēmijas students Leons Tomašickis. Ne ierasta monumentalista inerce un domāšana (ko var attiecināt uz daudziem konkursa projektiem) L. Tomašickim likusi veidot skulpturālus tēlus, bet pati atbrīvotās tautas dvēsele, tautas gara dzīlēs iznēsātā ideja. Pieminekļa kompozīcijas galvenais tēls «Latgales Māra» ar savu izteiksmības dinamiku un augstu paceltu vizuālo akcentu — spožo tautas ticības zīmi, pauž

darbi tika ieteikti komisijai iegūt savā īpašumā. Apskatot K. Jansona skulpturālo figūru grupas, var secināt, ka tēlotājas mākslas kategorijās tie strikti tematiski dalīti — vai nu ticības ietveri, vai pārkentēti atbrīvošanas momenti. Turpretī L. Tomašicka idejas risinājuma piedāvājums ir nesalīdzināmi atšķirīgs un pārkāps. Jāpiekrīt žūrijas lēmumam, ka izvēle bijusi pareiza. Pieminekļa ideju visdziļāk izjutis mākslinieks L.

lomā, Klētnieks — Abrama, L. Freimane — Elīna, kā arī A. Klīns un A. Ezeriņas atveidotos tēlus, cilvēku pārdzīvojumus, iztēli, varoņu dramatismu. No pedagoģiskā darba brīvajos brīžos viņš ļoti daudz strādāja radoši, sevi mēģināja izteikt dažādos mākslas veidos un izstādēs piedalījās ap grafiskām («Pret kalnu»), gleznmā («Latgale», 1935), tēlniecības dar-

biem, portretiem (V. Rubuļa), neliela izmēra žanra skulptūrām (ubags, 1935, tirgus sieva, 1935, pie baznīcas vārtiem, 1938, ganiņš, 1939).

Latvijas mākslinieku savienībā uzņemts 1956. gadā. Mūža ritumā 23 gadi veltīti jauno mākslinieku audzināšanai. L. Tomašickim bijusi laime strādāt Latgalē autoritatīvās mācību iestādēs — Aglonas ģimnāzijā (1935—1947), Daugavpilī Saules skolā (1947—1953). Saules skolu viņš uzskatīja par vienu no vecākajām mākslas mācību iestādēm republikā (jau 1917. gadā šeit bija mākslinieku kursi, 1927. gadā katoļu biedrība «Saule» iegādājās māju un atvēra mākslas skolu, no tā laika Saules skolas nosaukums).

Ar L. Tomašicki iepazīs 1959. gadā, kad kārtotāju eksāmenus Rīgas lietišķās mākslas Rēzeknes filiāles dekoratīvās noformēšanas nodaļā (viņš bija uzņemšanas komisijas priekšsēdētāja direktora I. Žūriņa pilnvarotais nokompletēt pirmo filiāles kursu). Kad parādīju savu mājas darbu — ogles zīmējumā figurālu kompozīciju no zemnieku dzīves, slaida auguma tumšmatains Rīgas lietišķās mākslas pasniedzējs L. Tomašickis noprasīja: «Vai pats zīmēji?». Ikdienā skatot un analizējot audzēkņu darbus tā vietā, lai pateiktu: «labi, labs darbs», vaicāja: — «vai pats zīmēji?».

70. gados nācās bieži būt Rīgā LM un ienākt pie L. Tomašicka zīmētājiem. Bija patīkami redzēt un dzirdēt, ar kādu lepnumu un pacilitāti garastāvokli viņš runāja un rādīja labākos zīmējumus. L. Tomašickim pedagogam galvenais bija audzēkņu domašana un rokas varēšana. Meistarīga kopformas modulēšana, tonālo attiecību nostādīšana un izjūsts, varošs svītrinājums, tas ir, attēlotās formas un zīmējuma tehnikas vienība.

Šodienas kultūras pasākumu apritē paliek nepamanīti gadu skaitļi, kad no dzīves aizsaulē aizgājis slavētais un peltais «Latgales Māras» pieminekļa idejas autors Leons Tomašickis. Kam gan mežonīgā kapitālisma uzspiestajā pašdzīvošanas vilnī, kad jādōmā par gaļas kilogramu, benīna litru, vai retam naudasmaisam ir daļa gar tēlnieka daiļrades likteni. Ne katram ienāk prātā, ka ideja, kura J. Raiņa vārdiem izsakoties, nepazīst cilvēka žēluma, ir tā galvenā nemirstības nesēja. Attēla: J. Čiževskis «Leona Tomašicka portrets», 1994. diplomglezna.

SKUMJAS PĀRDOMAS MARTA DIENĀ

Laiks tek aumaļām, bet mūsu pusē ziema ne par ko negrib atkāpties. Dienā gan spoža saulīte, bet naktīs sals pieknieb, savi 10—15 grādi, kas gan tāds nieciņš vien ir. Bet sniegs — tā vajīgi teikt — līdz gurniem. Gatavojamies plūdiem.

Toties pasale šauslīga, cilvēka dzīvībai zema cena. Latvijā savstarpējā niknā ķīvešanās par portfeļiem, sēdekļiem un kur tad ieraušanas gars, blēdības utt., ierēdņi bez aploksnē nevižā ko darīt, bet kungji nepārraukti spēlē dažādus «kreditkoncertus». Mūsu mazbērniem būs ko maksāt.

Ar bažām klausos, kas risinās mūsu lielā austrumu kaimiņa galmā. Kaut Jeļcinu no laika gala esmu uzskatījis par «lielkrievu turī ģīmi», tomēr mūsu drošībai viņš lielāks garants, nekā jaunie vadoņi amata tikotāji. Piemēram, Zjiganovs ar saviem

ģenerāļiem un postā novesto Krievzemes tautu — zemniekiem, kalnračiem, bezdarbniekiem un, kas galvenais, neapmierināto, picnācīgi nepabaroto armiju. Pārāk daudz restauratoru — bijušo laiku tikotāju.

Latvijā mani skumdina mūsu jaunatnes stāvoklis. Daudzi bērni neiet skolā, 12—14 gadu veci puikas zog, laupa, pat slepkavo un izvaro. Bet Sacimā reizēm cauru dienu kuļ tukšos salmus, nelemj par jaunatnes stāvokli. Un tas ir ļoti slikti. Arī tiesiskā valsts nesakārtota. Ierosināts tik daudz krimināllietu, bet līdz tiesai nenonāk. Nupat gan brīnums — sāka tiesāt bijušo enerģētikas ministru Krēslīņu, kas aiz sevis atstāja elektrības, gāzes un citu tautas saimniecības nozaru postu, izraisījis krīzes.

Paldies Dievam, ka pie mums nekaro, kaut Ulmanis jau uzlaiko zemessarga uniformu un ieročus.

Bet pietiks par visu negatīvo, kas reizēm rada depresiju. Dzīvoju savas meitas ģimenes saulainā paspārnē — paldies viņai par to. Reizēm paslīmoju, mans ārsts Igors Semjonovs (kalupietis, strādā onkoloģiskajā centrā) kopā ar Gaļezera slimnīcas nodaļas vadītāju Krastiņu (abi stingri katoļi) palaikam grib iedabūt

slimnīcā, taču nikni tuos pretī.

Pietrūkst Baibas. Daudz domāju par viņas spējo aiziešanu. Tagad būtu viņas laiks, īpaši tāpēc, ka jaunais kultūras ministrs Spāriņis ir goda virs ar labu un sparīgu prātu... Bet kas notiek Jasmuižā, kādas perspektīvas? Vai Jasmuižas saimniecības piemiņa tiek glabāta un saudzēta?

Mana laba paziņa ir kardināla radniecē Antoina Garanča (viņa bija dziedātāja), dzīvo ASV, Klīvlendā. Sarakstāmieš. Viņa Jūs zina, atceras, kādā vēstulē pieminēja ar dikti labu vārdu, izteica varbūtību vecumdienās pārcelties uz Latviju. Izteicu atturīgus apsvērumus, sak, vispirms nopietni, nosvērti jāpadomā, pirms pieņem lēmumus. Jo mūsu dzimtenē nav Amerikas nosacītā labklājība. Viņai gan šie netrūkstot radu. Pa saviem kanāliem aiztecejušas ziņas gan par dzimtajā novada stāvokli, gan kritiski vērtējumi (pēc dzirdētā) par katoļu baznīcas stāvokli Rīgā un Latgalē.

Novēlu gaišus un priecīgus Lieldienu svētkus — tie nav vairs aiz tāliem kalniem.

Jūsu Pāvils DUCMANIS
P. s. Vai tiešām nevarēja saglabāt Daugavpils latviešu teātri?

krīvolūdeīgus Rundānūs. Voi naatsasauksis Reigys Katehetikys instituta Rēzeknis nūdalīs divas drūšōkōs meitinis iz praksis Rundānu katoļu draudzē myusu sērmajam prāvestam nu Raiopolis Ontonam Lazdānam paleigā? Zemniksaimniecibys «Aleksandri» saimīnīks byus atsauceigys iz kotru irūsmi, ari izpaleidzeigys.

Jōns Aļps Rundānmuižā

FOMA MOROZOVS

GENOCĪDS PRET TAUTU

uzticēts «gods» strādāt Kaļiņingradas čekā, kur viņa paša sieva dusmu lēkmē ieģrūda nazi mugurā. Tāds bija nodevēja gals.

Turpināju studēt institūtā. 1949. gada 25. martā lekcijas laikā auditorijā ieradās čekists civilā, nosauca manu vārdu un uzvārdu un lika sekot. Aiz durvīm stāvēja divi karavīri — viens ar automātu, otrs — šauteni ar uzlikto durkli. Man pārmeklēja kabatas, pievēca zīmuļu nazīti ar piebildi: «aukstais ierocis».

Aiz institūta ēkas stūra gaidīja

kravas automašīna. Mani aizveda uz Grivas staciju un ieģrūda aizrestotā lopu vagonā, kur atradās jau ap četrdesmit cilvēku. 27. martā mūsu ešelonom piekabīnāja lokomotīvi un sākas brauciens nezināmā virzienā.

Sajā lopu vagonā sagaidīju savu 22. dzimšanas dienu.

9. aprīlī trijos no rīta vilciens apstājās Lūbinas stacijā, kas atrodas 50 kilometrus no Omskas. Vagona griestos ieģriezu savus iniciāļus, datumu, savā piezīmju grāmatiņā pierakstīju tā numru — 1235042.

Noieģums sekos.

RYNDYS NU VĒSTULEM
BAZNEICYS ZEMEI
VAJADZEIGS
LOBS
APSAIMNĪKŌTŌJS
Lyudzu izsaceit «Zemturī»
rundānišu katōļu lelu atzineibu

myusu lobai, čaklai, gudrai deputatei Antai Rugātei i juristam Elmāram Rutkam par Rundānu katoļu draudzēs zemes atgyušonu. Lyudzam laseitōjus iteikt kuplu, latgaliski runojōšu ģimēni bazneicys zemis i mojis apsaimnīkōšonai. Latgalis grupys deputatim lyudzam padūmōt par dotacejom taidai ģimēnei un jōs juridiskom saimnīkōšonys garantejom. Byutu isōkums kulturys saleņai (austravai)

Latgales novada nedēļas laikraksts. Redkolēģija. Dībinātējs — A. Rancāna izdevniecība.

Masu informācijas līdzekļa reģistrācijas apliecība Nr. 1609. Iznāk no 1994. gada 30. decembra, reizi nedēļā — piektdienās.

Izdevēja norēķinu konts Latvijas Unibankas Rāznas filiālē Preiļos Nr. 468425, izdevēja adrese: A. Upiša ielā 3-49, LV-5301, tālrunis 21516.

Iespiedoksnē, metiens — 1000 eks. Datorsalikums Līvija KALVĀNE, datoraplušana Solveiga SARKANE. Iespiesta Rēzeknes tipogrāfijā Baznīcas iela 28.